

Arvo Volmer: rahapuudus ei võimalda Rahvusooperil eksperimenteerida

Estonia teater, mis on viimase aasta jooksul ületanud uudisekännist peamiselt seoses diskussiooniga oma ajaloolise hoone võimaliku juurdeehitise teemadel, jätkab samal ajal kangelaslikult etenduste andmist vanas majas. Täna on nende seinte vahel elevust ja pidulikkust tavapärasest pisut rohkem, sest esietendub hooaja kahest ooperi uuslavastusest esimene: Wolfgang Amadeus Mozarti «Võluflööt», mille on sedapuhku lavale toonud soomlane Vilppu Kiljunen. Minu vestluskaaslaseks on Estonia loominguline juht Arvo Volmer, kes on ühtlasi «Võluflöödi» muusikajuht ning üks dirigentidest.

Milliste tagamõtete ning ootustega «Võluflööt» taas kord Estonia tootmisplaani sattus?

Sest see on ju Mozart! (Naerab.) Me peame oma publiku ootusi kohati natuke ette aimama ning neile vastu tulema. «Võluflööt» on läinud inimeste südamesse ning muutunud osaks õhtumaade ajaloolisest taustamelust. Seega pakub ta taaskohtumisel alati äratundmisrõõmu. Isegi ooperikauged inimesed on kuulnud reklaamidest Öökuninganna kuulsat aariat, milles on sportlikud käigud ülemistesse registritesse.

Mingi Mozarti teos peab olema iga ooperiteatri repertuaaris. Neid ei tohi muidugi olla liiga palju ning neisse tuleb tegijatel suhtuda suure lugupidamisega. «Võluflöödi» eelmisest lavastusest Estonias on möödas juba 32 aastat.

Lavastab soomlane. Aga kus on meie muusikateatri lavastajate pealekasv? Aastatel 2009–2021 esietendus meie Rahvusooperis järjest 19 täispikka mittealgupärast ooperit, mille olid lavastanud inimesed piiri tagant...

See on hakanud nüüd muutuma ning muutub juba lähitulevikus veelgi enam. Mullu lavastas Neeme Kuningas Verdi «Trubaduuri» ning Mart Kampus Raveli ooperit «Laps ja lummutised». Kevadel toob Vahur Keller välja Tõnis Kaumanni «Naksitrallid». Uuel hooajal lavastab Liis Kolle Jacques Offenbachi «Orpheus põrgus» ning Šaša Pepeljajev – peaaegu Eesti oma poiss! (Naerame mõlemad.) – Janáčeki «Preili

kultuur.postimee...

Rahvusooper Estonia
Estonia teater
Arvo Volmer
Teater

rebase».

Seejärel tuleb Michiel Dijkema – samamoodi oma poiss, sopran Aile Asszonyi abikaasa, kes on meil lavastanud näiteks Rossini «Tuhkatriinu» ja Straussi «Nahkhiire» – jälle tagasi, et lavastada Wagneri «Lohengrini», sest professionaalseid ja visiooniga lavastajaid on ikka vaja.

Sest kohapeal pole neid hetkel üldse?

On, aga kõik peab olema tasakaalus. Tulevikus on suurem osa asju planeeritud Estonia majas eesti lavastajatele. Sest kui me ei anna lavastajatele tööd, siis neid ei tekigi. Sellega seoses olen käinud läbi kogu Eesti lavastajate nimekirja ning otsinud sealt tikutulega neid, kes nooti tunnevad. Mitme inimesega käivad läbirääkimised.

Aga kuidas on algupärase eesti ooperiga Estonia repertuaaris? Hetkel on seal üksnes Eino Tambergi «Cyrano de Bergerac», mille lavastus pärineb eelmisest sajandist ning mida seega enam eriti sageli ei mängita. Minu meelest on seda häbiväärselt vähe.

Meil oli paari aasta eest avalik konkurss uutele algupärastele eesti ooperitele, kuid kandidaatide hulgas polnud kahjuks ühtegi sellist tööd, mille peale me oleks julgenud panna kolmandiku oma lauluteatri uuslavastuste rahalisest ressursist. Kui me toome uue lavastuse välja, siis peame lootma, et mängime seda vähemalt kolm hooaega. Olemasoleva rahastusmudeliga ei saa me endale selliseid eksperimente hetkel kahjuks lubada. Mis mõistagi ei tähenda, et me oleme loobunud otsimast võimalusi nende tegemiseks.

Kas mingeid võimalusi paistab kuskilt?

Praeguse mudeli järgi toob Rahvusooper aastas välja viis lavastust (kolm lauluteatri ja kaks balleti poole pealt), millest kaks on reeglina suured asjad ning üks natuke väiksem. Lisaks veel sümfooniakontserdid, koorikontserdid. Muusikalist ressursi jätkuks meil ka neljanda ooperilavastuse jaoks, kuid majanduslikel põhjustel tuleks seda teha kellegagi kahasse, et tootmiskulusid minimeerida. Sel juhul võiksime seda mängida ka kõigest kümme korda. Üks võimalus oleks leida mingite väga

eksklusiivsete projektide puhul erasektorist keegi, kes selle kinni maksab.

Kas seni on Estonias midagi sellist kunagi juhtunud?

On, näiteks 2011. aastal tõime välja Wagneri «Parsifali», mida Tallinn kui Euroopa kultuuripealinn toetas miljoni krooniga, lisaks veel mitmed sponsorid. Hetkel on Estonial kuus suurtoetajat, kelle kaasabil meie uuslavastused publikuni jõuavad, ja mitmed neist on meiega juba aastaid koostööd teinud, ent eriprojektid eeldavad täiesti teise tasandi koostööd ja siin ma näen meil veel arenguruumi.

Kas ma saan õigesti aru, et ridade vahele on siin suurte nähtamatute tähtedega kirjutatud, et Estonia teater olemasoleva riigitoetuse ja omatuluga kaasaegset ja algupärast ooperit pakkuda ei suuda, sest see pole majanduslikult võimalik?

Aga milline ooper on «kaasaegne»?

Siin võib tuua muidugi igasuguseid kriteeriume, aga kui väga rangelt võtta, siis ideaalis võiks tegu olla teosega, mis on kirjutatud meie kaasajal – sel sajandil, millest on juba kulunud enam kui viiendik. Ja ühtegi sellist teost hetkel meie Rahvusooperi repertuaaris ei ole.

Tegelikult on küll. Alles sel sügisel esietendus meil Ove-Kuth Soosaare originaalmuusikal põhinev lastelavastus «Isand Tuutu ja salajane teatripööning», sellele järgnes kohe Timo Steineri ja Sander Mölderli muusikal põhineva balleti «Louis XIV – kuningas Päike» maailmaesietendus. Ja kevadel jõuab Estonia laval maailma esiettekaneni Tõnis Kaumanni lasteoper «Naksitrallid».

See on väga tore, aga kuidas on täiskasvanutele mõeldud ooperiga?

Neid on olnud veel hiljuti. Näiteks 2013. aastal esietendus Tõnu Kõrvitsa «Liblikas», 2017. aastal Rasmus Puuri «Pilvede värvid» ja 2018. aastal Manfred MIMi ooper «Eesti ajalugu. Ehmatusest sündinud rahvas», mis mulle endale kõige enam meeldis ja mida ma tõesti mitmeid kordi ise vaatamas käisin.

MIMi teos oli minu hinnangul žanriliselt siiski draamalavastus (koos üksikute ooperistseenidega) ning Puuri «Pilvede värvid» pigem muusikal. Pealegi saab viimase esietendumisest sügisel juba viis aastat. Ja peale seda pole minu mäletamist mööda midagi olnud.

Aga mis me saame teha, kui sellised teosed repertuaari püsima ei jää?

Ainuke, mis uutest algupäranditest on suutnud jääda, oli 2007. aastal esietendunud Erkki-Sven Tüüri «Wallenberg».

Jah, see jäi. Ja see, et ta jäi, oli suur ja meeldiv ootamatus. Olime arvestanud, et vaevalt meil seda üle kümne korra õnnestub mängida. Selle teose sõnum toimis ning publik leidis ta üles.

Ma tulen veel kord tagasi selle küsimuse juurde: kas olemasolev riiklik toetus ja piletitulu võimaldavad üldse kaasaegsete ja algupäraste ooperite lavaletoomist?

Ei võimalda. Kusjuures asi on läinud aastatega mitte paremaks, vaid halvemaks: kui varem kattis riiklik toetus palgad ning kõik ülejäänud sissetulekud läksid produktsioonidele, siis nüüd oleme juba aastaid olukorras, kus riiklik toetus enam palgafondi ei kata. Mis omakorda tähendab, et omatulu teenimise kohustus on tõusnud.

Ma arvan, et Estonia on hetkel maailmas ühest rahaühikust enim väljapigistavaid teatreid. Olukorras, kus iga sinu ettevõtmise majandusliku tasuvuse nõue istub vikatina kõril, on väga keeruline tagada teatri harmoonilist arengut ning kunstilist vabadust.

Millised plaanid on teil operetižanriga, mis on Estonias juba pikemat aega kidunud?

Mina kahtlemata teeksin seda žanri tunduvalt vähem. Häid operette ja muusikale on tunduvalt vähem kui häid oopereid. Heade hulgas nimetaksin siin näiteks «West Side Storyt», «Nahkhiirt» ja «Kabareed». Aga kui ma 2004. aastal esmakordselt Estoniasse kunstiliseks juhiks tulin, siis lõpetasin operettide tegemise üldse ära.

Miks?

Sest see oli nõrgal kunstilisel tasemel. Pidasime paar aastat pausi ning hakkasime siis vaikselt uuesti tegema. Ma arvan, et see paus tuli kasuks.

Mil moel?

Sageli on kasulik natuke aadrit lasta, see on vana ravimeetod. Kui mingi asi käib pikka aega üksnes oma inertsist, siis tekib keerlemine omas mahlas ning asi stagneerub. Opereti puhul on stagneerumise oht muidugi eriti suur, sest tegu on žanriga, milles on väga palju paratamatuid ja peaaegu ületamatuid stampe.

Aga on ka vastupidiseid näiteid. Kui 2010. aastal lavastas hollandlane Michiel Dijkema meie majas uuendusliku võttega Straussi «Nahkhiirt», siis olid paljud inimesed hirmus kurjad. Sealhulgas ka inimesed meie oma majas. Mulle see lavastus meeldis, ma naersin etenduse ajal täiest kõrist.

Läheme lõpetuseks ooperi ja opereti juurest betooni juurde. Ma ei saa jätta küsimata: milline on teie seisukoht Estonia uue maja või võimaliku juurdeehituse küsimuses?

Päris uue maja suhtes on mul hirm. Kui meie olemasolev rahastusmudel ja publik ei suuda päris korraliku sisuga täita isegi mitte seda maja, mis meil praegu on, siis kuidas saaks see olema kahe maja puhul? Sest kohe, kui me läheme mahult suuremaks, kasvavad proportsionaalselt nii palga- kui ülalpidamiskulud.

Ma arvan, et juurdeehitus oleks kindlasti kõige parem lahendus, sest see looks olukorra, kus meil on ühes hoonekompleksis kaks saali. Suurem saal annaks meile võimaluse teha maailmatasemel ooperit ja balletti, samas jääks seda n-ö teenindama juba olemasolev kompleks. Samamoodi paraneksid hüppeliselt meie võimalused korralikult proovi teha. Sest hetkel pole meil ühtegi proovisaali, kuhu saaks dekoratsioone üles panna ja läbimänge teha.

Aga kuhu see juurdeehitus teha?

Kui Pärnu maantee poolsesse otsa, kuhu teda praegu plaanitakse, seda ei õnnestu teha, siis mina eelistaksin teha

selle juurdeehituse Tammsaare pargi Viru keskuse poolsesse otsa.

Aga seal on juba uus klaasist kohvik ees?

(Naerab.) Väga kummaline, et see seal üldse on.

Et lõhuks selle maha, lükkaks pargi kokku ja ehitaks nende asemele?

Päris vana maja külge ei ehitaks, majad võiks olla ühendatud maa-aluse tunneliga. Ja oleks ju väga tore, kui Tammsaare istuks uue ooperiteatri trepi vastas...

Arvo Volmer

Sündinud 4.11.1962

1993–2001 ERSO kunstiline juht ja peadirigent

1994–2005 Oulu Linnaorkestri peadirigent

2004–2012 Rahvusoper Estonia kunstiline juht ja peadirigent

2004–2013 Adelaide'i sümfooniaorkestri muusikajuht ja peadirigent

2019– Rahvusoper Estonia kunstiline juht ja peadirigent

Elena Bražnik ja Reigo Tamm täna Estonias esietenduvad Wolfgang Amadeus Mozarti ooperis «Võlulööd».

Rünno Lahesoo